

Rok Františka Bartoše ve Zlínském kraji a ve Zlíně

Motto:

Památku Františka Bartoše oslavujeme ne na koních, ne tancem, ne pitkami. Nejdůstojnější oslava spisovatele jest, rozmnožíš-li jeho dílo, aby se stalo přístupné a užitečné všem lidem. Takto chceme my oslavit tohoto syna našeho kraje.

Tomáš Baťa

František Bartoš, jeho dílo a význam. Sdělení zaměstnanců fy T. & A. Baťa, 7. srpna 1926, roč. 9, č. 32. Příloha „Sdělení“ k číslu 32, s. [1].

Pořadatelé:

Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně,
příspěvková organizace (MJVMZ)
Krajská knihovna Františka Bartoše,
příspěvková organizace (KKFB)

Kdo byl František Bartoš život, dílo a myšlenkový odkaz Františka Bartoše

● Základní informace, výběrová bibliografie (k dispozici institucím i jednotlivcům)

● **Cyklus návštěv školní mládeže** do stávající expozice MJVMZ s využitím pracovního listu a výkladu lektora (diferencovaný plán návštěv podle věku žáků a studentů na základě dohody oddělení styku s veřejností muzea a pedagogů příslušných škol)

● **Besedy pro školy v KKFB na téma František Bartoš, život a dílo** (pro žáky 5. – 7. tříd základních škol, oddělení pro děti a mládež – březen 2006)

● **Přednášky a besedy pro veřejnost v sálku hudebního oddělení KKFB:**

15. března: František Bartoš v hudbě Leoše Janáčka a Bohuslava Martinů (ve spolupráci s Domem seniorů ve Zlíně)

17. května: Pravé perly moravské. Hudební populárně naučný pořad o písňových sbírkách Františka Bartoše

Přednáška pro knihovníky veřejných knihoven regionu Zlín (listopad – termín bude upřesněn)

● **ZVUK Zlínského kraje: č. jaro 2006** bude věnováno jubileu Františka Bartoše

● **Reedice etnografického a folkloristického díla F. Bartoše v Edici Zlínský kraj:**

k dosud vydaným svazkům *Nové národní písně moravské, Lid a národ I, II a Naše děti* budou postupně připojeny svazky: *Moravský lid* (2006), souhrnný svazek se studii *Moravská svatba, Deset rozprav lidopisných a Líšeň* (2007); reedice bude završena reprintem posledního díla *Kytice z lidového básnictví našim dětem*, ilustrovaného Adolfem Kašparem.

● **Publikace A. Devátová, K. Pavlišťik: Bibliografie díla Františka Bartoše, Zlín 1997 a A. Devátová, K. Pavlišťik: Tabulkový životopis Františka Bartoše, Zlín 1998** budou převedeny do elektronické podoby a vystaveny na internetu.

● **Zápis Františka Bartoše do Knihy paměti kraje** uložené ve Valašském muzeu v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm

František Bartoš, dialektolog, pedagog a národopisec Konference k 100. výročí úmrtí

Zlín, Alternativa – 25. až 26. dubna 2006

Záměr konference:

uvést nové poznatky, zařadit dílo Františka Bartoše z hlediska dosavadních výzkumů jednotlivých vědních oborů, do nichž svým dílem přispěl. Z konference bude vydán sborník.

Pořadatelé:

Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně,
příspěvková organizace,
Krajská knihovna Františka Bartoše,
příspěvková organizace, ve spolupráci se
Statutárním městem Zlínem

Spolupráce:

Česká národopisná společnost
Ústav evropské etnologie Masarykovy univerzity
Brno
Etnologický ústav AV ČR
Ústav pro jazyk český AV ČR

Záštita:

hejtman Zlínského kraje
primátor Statutárního města Zlína

Kulturní a společenský program pro účastníky konference:

večer prvního dne v KKFB a MJVMZ

Pietní akt u hrobu Františka Bartoše na mladcovském hřbitově

v předvečer výročního dne úmrtí 9. června 2006

Dominantní společenská a organizační garance:

Statutární město Zlín ve spolupráci s ostatními institucemi

Program:

projev, fanfára a píseň, položení květin
za účasti zástupců Statutárního města Zlína,
Zlínského kraje, městské části Mladcové,
představitelů kulturních a společenských
institucí a folklorních souborů města

Slavnostní koncert k počtě Františka Bartoše

Dům umění ve Zlíně, 30. listopadu 2006

Koncert Filharmonie Bohuslava Martinů
a Městského divadla Zlín z děl L. Janáčka,
B. Martinů a V. Nováka a z odkazu Františka
Bartoše dětem s projevem hejtmana Zlínského
kraje a primátora města Zlína

Dominantní společenská a organizační garance:

Zlínský kraj ve spolupráci s ostatními
institucemi

Koncerty folklorních souborů

Doporučení folklorním souborům a pořadatelům
folklorních festivalů v regionu, aby připomenuli
v rámci svých plánovaných aktivit vhodným
způsobem jubileum Františka Bartoše, který ve
svých písňových sbírkách zachoval bohatý
folklorní materiál a vytvořil spolehlivé
výchozí místo pro soudobý rozvoj lidové kultury
v regionu.
Realizace v průběhu celého jubilejního roku
2006.

Bartošovské památníky

● **Iniciování úpravy a renovace busty Františka Bartoše** u škol v Bartošově čtvrti ve Zlíně a **úpravy hrobů Františka Bartoše a Adolfa Šišky**

● **Vytvoření nové expozice Františka Bartoše** v prostorách zlínského zámku (otevření v září, na začátku školního roku 2006/2007)

František Bartoš
(16. 3. 1837 – 11. 6. 1906)

je jednou z nejvýznamnějších osobností našeho kulturního života druhé poloviny 19. století. V této době výrazně ovlivňoval svým mnohostranným dílem rozvoj celého národního života na Moravě. Byl bytostně spjat s ideami národního obrození a jejich realizaci v moravských podmínkách věnoval všechny své síly a schopnosti. Byl vynikající pedagog, etnograf, folklorista i dialektolog. Vše, co dělal a čemu se věnoval, mělo vždy jediného společného jmenovatele: všestranně upevňovat a rozvíjet národní uvědomění, kulturu a vzdělání.

Základ národního uvědomění získal František Bartoš v rodinném prostředí v rodné obci Mladcová u Zlína. Na svou dobu mimořádně vzdělání zlinští kantori František a Josef Vojtěchovi v něm navíc vypěstovali touhu po vzdělání, které Bartoš získával za svízelných existenčních podmínek na gymnáziu v Olomouci a na univerzitě ve Vídni. Badatelskou houževnatost talentovaného studenta filologie pak rozvíjeli jeho univerzitní učitelé A. V. Šembera a F. Miklosi. Ti také podporovali jeho cílevědomé úsilí prospět vlastní práci národním i slovanským zájmům. Tuto zásadu pak Bartoš vždy uplatňoval vůči sobě i vůči svým žákům. Obdivuhodný rozsah jeho díla je toho výmluvným svědectvím.

Povahu, která dává přednost činu před proklamací, reprezentuje Bartošovo reformační úsilí v oblasti metodiky vyučování českého jazyka. Vydal více jak desítku učebnic a příruček, které výrazně pozvedly úroveň výuky českého jazyka a literatury na středních školách. Jeho *Malá slovesnost* vyšla během třiceti let devětkrát. o *Rukověti správné češtiny* napsal Jan Herben, že si zaslouží být „...do zlata zafasována, ale také i více čtena!“. Slovy těžko postižitelná je ovšem vlastní pedagogická práce Františka Bartoše. Imponoval svým žákům rozsáhlými vědomostmi, ryzím charakterem i publikačními úspěchy. Vychoval řadu vynikajících osobností – Jana Herbena, Františka Bílého a další, které pak hrály významnou úlohu ve společenském i kulturním životě našeho národa.

Při všech svých pedagogických povinnostech a vědecké práci účastnil se Bartoš pilně i společenského a kulturního dění v Brně. Byl zakládajícím členem Ústřední Matice školské, ředitelem a protektorem ústavů Vesny a mimo jiné několik let redigoval Časopis Matice Moravské. Jeho vlastenectví bylo prosto všech okázalostí. S neobvyklou skromností a obětavostí pomáhal i hmotně všude tam, kde viděl, že je třeba pomoci. Poskytoval finanční dary českým kulturním institucím i nemajetným studentům.

Dnes je širší veřejnosti znám František Bartoš především jako folklorista, etnograf a dialektolog. V poslední a největší ze tří jeho sbírek lidových moravských písní je jich zachyceno více než dva tisíce. Tuto sbírku vydal ve spolupráci s Leošem Janáčkem a za přispění mnoha sběratelů z řad venkovské inteligence, zejména učitelů a kněží. Dodnes ojedinělým dílem je jeho vynikající sbírka dětského folklóru *Naše děti*. Dětem je věnována i jeho vůbec poslední kniha, jejíhož vydání se již nedožil: *Kytice z lidového básnictva*, ilustrovaná Adolfem Kašparem.

Z Bartošova pera je i řada prací národopisných. Ve svých národopisných monografiích podal souhrnný pohled na způsob života a kulturu venkovského lidu na Zlínsku, Valašsku, Moravských Kopanicích a Podluží. Pozoruhodná je i skutečnost, že si například ve své studii *Líšeň* všiml sociálních vztahů na moravské vesnici, jejíž způsob života výrazně ovlivnila blízkost velkého města. Svou *Dialektologií moravskou* – spisem o moravských nářečích – získal František Bartoš proslulost i ve vědeckém světě slovanském. Tomuto dílu byla udělena cena Akademie nauk v Petrohradě, vysoce ji hodnotili F. Miklosi a Jan Gebauer. Ten prohlásil, že v celé gramatické literatuře české nezná díla tak obsažného a spolu s obsahem tak pravdivého, jako jest *Dialektologie* Bartošova.

Čas podrobil i Bartošovo dílo tvrdé zkoušce. Mnohé z toho, co napsal, se stalo již jen dobovým dokumentem. Zůstalo však stále dost toho, co z jeho díla dodnes patří k živému národnímu dědictví. Patří jistě k pozitivní části bilance kulturních aktivit Zlínského kraje, že se právě

jejich zásluhou dostává Bartošovo dílo do rukou všech, kteří se zabývají studiem lidové kultury a usilují o její uchování a rozvoj. Vydáním studií *Moravský lid*, *Moravská svatba*, *Deset rozprav lidopisných*, *Líšeň a Kytice z lidového básnictva* bude ukončen záslužný ediční projekt a splacen „stoletý dluh“, který jsme vůči dílu Františka Bartoše měli. Mladcová a rodný kraj byly vždy drahé Bartošovu srdci. Písně z Mladcové otvírají jeho první sbírku moravských lidových písní. První jeho národopisná monografie je věnována Zlínsku. Domů se vracel rok co rok. Hledal tu, a také nalézal, nové síly do další práce. Domov mu poskytl přátele nejmilejší, rodná Mladcová mu poskytla i místo k odpočinku poslednímu.

Dedikace v knihách, které mu věnoval Alois Jirásek, Ignát Herman, František Bílý, Jan Herben a další, svědčí o úctě, kterou k Františku Bartošovi chovali čeští spisovatelé. Přes všechny pocty, jichž se dostalo Bartošovi již za jeho života, však zůstal vždy člověkem skromným, z duše dobrým a ohleduplným. Když byl jmenován členem České akademie věd, prohlásil, že se pokládá jen za prostého dělníka na staveništi národní vzdělanosti.

Osobnost a dílo Františka Bartoše připomínáme u příležitosti stého výročí jeho úmrtí s přesvědčením, že má velmi co říci všem, kdo ovlivňují vývoj soudobé české kultury se zdůrazněním jeho vnímání historické odpovědnosti, již nikdy, nikým a za žádných okolností nemůže být ztracena žádná generace.

Možností, jak připomenout a zejména mladé generaci přiblížit osobnost a dílo Františka Bartoše, je téměř nepřeberné množství. Mnoho napoví i seznam jeho prací.

Důležité také je, že dvě z nich nově vydané – *Lid a národ* a *Naše děti* – lze získat v Krajské knihovně Františka Bartoše ve Zlíně. K vydání v rámci Edice Zlínský kraj se připravuje *Moravský lid*.

Význam Bartošova díla pro kulturní a společenský rozvoj moderní společnosti zdůraznil věčně, leč naléhavě již Tomáš Baťa, když v roce 1929 prohlásil:

Památku Františka Bartoše oslavujeme ne na koních, ne tancem, ne pitkami. Nejdůstojnější oslava spisovatele jest, rozmnožit-li jeho dílo, aby se stalo přístupné a užitečné všem lidem. Takto chceme my oslavit tohoto syna našeho kraje.

Pro region a pro město, které se k duchovnímu odkazu Tomáše Bati hlásí, nemůže být přesvědčivější inspirace ne k slavnostním prohlášením, ale k činům, z nichž i ten nejskromnější bude mít svou společenskou hodnotu.

Studijně-dokumentační středisko Františka Bartoše Muzea jihovýchodní Moravy ve Zlíně a
Krajská knihovna Františka Bartoše

Zlín 2006

Kontakty:

Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně, příspěvková organizace

Soudní 1, 762 57 Zlín
www.muzeum.zlin.cz
PhDr. Karel Pavlišťik
tel.: 577 004 625
e-mail: k.pavlistik@muzeum-zlin.cz

Krajská knihovna Františka Bartoše, příspěvková organizace

tr. Tomáše Bati 204, 761 60 Zlín
www.kfbz.cz
Mgr. Pavla Gajdošiková
tel.: 577 438 164, 577 210 018, linka 132
e-mail: gajdosikova@kfbz.cz